

УДК 340.6(092)(477.83)

**ЖИТТЄВИЙ ТА НАУКОВИЙ ШЛЯХ ПРОФЕСОРА
В. СЕРАДСЬКОГО ЯК ЗАСНОВНИКА КАФЕДРИ ТА ЗАКЛАДУ
СУДОВОЇ МЕДИЦИНИ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
(З НАГОДИ 121-Ї РІЧНИЦІ ЗАСНУВАННЯ У ЛЬВОВІ СУДОВОЇ
МЕДИЦИНИ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)**

А. Найда, О. Малик***

** Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: najda1945@gmail.com*

*** Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького,
вул. Пекарська, 69, Львів, Україна, 79010,
e-mail: arsenlipoviy@gmail.com*

Розквіт судової медицини як науки у Галичині відбувся у період діяльності польського медика В. Серадського (1898–1941), який став організатором і керівником кафедри та Закладу судової медицини на значно розширеному лікарському відділі Львівського університету. До цього часу захистив у Ягеллонському університеті дисертацію «Про жировоскове перетворення трупного матеріалу» й отримав звання доцента судової медицини. Результати наукових досліджень В. Серадського зі судової медицини викладені у 31 науковій праці, а працівників під його керівництвом – у 61 роботі та чотирьох дисертаціях, одна з яких докторська із токсикології та токсикологічної хімії. Його дослідження з визначення окису вуглецю у крові сьогодні відомі в судово-лікарських виданнях усього світу як «оригінальна проба Вахгольца-Серадського». Окрім цього, В. Серадський багато часу присвячував організаційній та громадській роботі. Був деканом (1908–1909, 1919–1920, 1920–1921), заступником декана (1909–1910, 1921–1922) медичного університету, за сумісництвом – керівником відділення патологічної анатомії, загальної та експериментальної патології (1915), ректором (1924–1925), проректором (1926–1927) Львівського університету; співзасновником і першим редактором (1906–1908) «Львівського тижневика лікарів», а також співпрацівником «Польської медичної газети». Про широке визнання його заслуг свідчить те, що професор був президентом Львівського лікарського товариства, членом німецького товариства судової медицини, німецького криміналістичного товариства, членом міжнародної академії судової та суспільної медицини, членом товариства лікарів Галичини (з 1920 року – товариство лікарів Польщі), почесним членом Віленського товариства лікарів.

За плідний багатогранний внесок науковця та громадського діяча нагородили хрестом командора ордена відродження Польщі, кавалерійським хрестом ордена французького легіону. Іменем В. Серадського названий відкритий у 1948 році Інститут судової медицини в медичному університеті м. Вроцлав (Польща). В Україні на місці розстрілу польських медиків, серед яких був професор В. Серадський, встановлені пам'ятний металевий хрест і табличка з написом польською та українською мовами (Львів, 1990), пам'ятна табличка в латинському кафедральному соборі (Львів, 1991), пам'ятний обеліск на місці страти (парк «Студентів», м. Львів, 2011).

Ключові слова: історія судової медицини, судовий медик, викладання судової медицини, шанування пам'яті польських медиків Галичини.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2019.69.183>

1. Бібліографічна довідка. Серадський Володимир-Іван Аполінарійович (пол. SIERADZKI Włodzimierz Jan, 22.10.1870, м. Велічка, Польща – 04.07.1941, м. Львів, Україна) – польський лікар, судовий медик, професор і керівник кафедри судової медицини (1900–1941), декан медичного факультету (1908–1909, 1919–1920, 1920–1921), ректор Львівського університету (1924–1925), проректор Львівського університету (1926–1927), співавтор знаної у міжнародній науковій спільноті проби для визначення карбоксигемоглобіну в крові, президент Львівського лікарського товариства, член Німецького товариства судової медицини, Німецького криміналістичного товариства, член Міжнародної академії судової та суспільної медицини, член Товариства лікарів Галичини (з 1920 року – Товариство лікарів Польщі), почесний член Віленського товариства лікарів, нагороджений хрестом командора ордена відродження Польщі, кавалерійським хрестом ордена французького легіону.

Напрями наукових досліджень: історія медицини; жировоскове перетворення трупного матеріалу; психопатологія та її використання в судовій медицині; судово-медична експертиза випадкової дитячої смерті; танатогенез смерті під час задушення; дія гемолізину, цитотоксинів, преципітинів; визначення груп крові та карбоксигемоглобіну у судовій практиці; кримінальна антропологія.

Володів польською мовою (його рідна), німецькою, французькою.

Автор 31 наукової праці та монографії зі судової медицини, науковий керівник чотирьох дисертаційних робіт. Співзасновник і перший редактор (1906–1908) «Львівського тижневика лікарів» («Lwowskiego Tygodnika Lekarskiego»), а також співпрацівник «Польської медичної газети» («Polskiej Gazety Lekarskiej»). Редактор збірника матеріалів X з'їзду польських лікарів та природознавців (Львів, 1907).

2. Життєвий і науковий шлях. Володимир Серадський народився 22 жовтня 1870 року у місті Велічка Краківського повіту (Польща). Був сином Аполлінарія – урядника із м. Ясло і Софії (рід Боратинських). У 1898 році одружився з Кароліною з роду Зарембій. Мали двоє дітей – Джезето (народився 1899 року), який загинув під час оборони Львова 8 жовтня 1918 року, і Олександрю (народилася 1900 року), яка була заміжня за Казимиром Нежиховським, землевласником м. Познань (Польща).

З 1881 року вісім років на відмінно навчався в гімназіях св. Анни в Кракові, згодом у Ряшеві та Ясло. У 1888 році розпочав дослідження на лікарському факультеті, отримав золоту стипендію імператорів Франца Йосипа і Єлизавети за високі оцінки з іспитів. Диплом лікаря всіх лікарських наук отримав 11.07.1894. Практику проходив у лікарні св. Степана (хірургічну – в Альфреда Обалінського, офтальмологічну – в Лук'яна Рудла), загальну інтернатуру – у відділі внутрішніх хвороб. Одночасно з навчанням працював у хімічній лабораторії та Закладі патологічної анатомії при Ягеллонському університеті (м. Краків), який очолював Тадеуш Бровіцький, виконував патологоанатомічні розтини та патогістологічні дослідження. Крім цього, з липня до жовтня 1895 року був заступником асистента і виконував усю роботу на кафедрі судової медицини під керівництвом Леона Гальбена. Завдяки здобутій стипендії ім. Юзефа Каспарка у 1895–1896 роках переймав досвід у кращих фахівців зі судової медицини і токсикології в Парижі. З 1896 року став офіційним судово-медичним експертом Краківського округу. Брав участь у судово-лікарських і поліційно-санітарних розтинах Закладу судової медицини під керівництвом Леона Вахгольца, завдячуючи цьому залишився там працювати асистентом з жовтня 1896 року. Дослідження з визначення окису вуглецю у крові, що їх запропонували Л. Вахгольц і В. Серадський, сьогодні відомі у судово-лікарських виданнях усього світу як «оригінальна проба Вахгольца-Серадського». У 1897 році півроку вивчав психіатрію в лікарні св. Лазаря, склав фізикатський іспит. А вже наступного, 1898 року,

В. Серадський успішно габілітувався та отримав право викладати в Ягеллонському університеті. 1898 року у Кракові захистив дисертацію на основі власних досліджень «Про жировоскове перетворення трупного матеріалу» (« O tak zwanej przemianie tłuszczowoskowej zwłok»).

Н.К.О.З. У.Р.С.Р. 3

Львівський Державний
Медичний Інститут

Прізвище, імя *Серадський Володимир*
по батькові *син Антоніарого*

1. Становище в Інституті: *Професор керівник кафедр "судової" медицини*

2. Дата прийняття на роботу: *як професор від 1/І 1900. у львівській університеті*

3. Дата народження/рік, місяць, день: *1870, жовтень-22.*

4. Місце народження: *Велічка*

5. Стан цивільний: *жонатий*

6. Соціальне походження: *син юриста*

7. Національність: *польська*

8. Рідна мова: *польська*

9. Освіта: *скінчені студії на Лікарській Вишій Школі Ягеллонської університету в Кракові*

10. Якими мовами володіє: *польська, німецька, лраківська*

11. Відношення до військової служби: *у війську не служив*

12. Де працював раніше: *на львівській університеті*

13. До якої партії належав: *до жадної партії не належав*

14. Стан мастковий: *жадного мастка не має*

15. Адреса мешкання: *Львів, вул. Конопницької 8*

16. Учесна ступінь: *доктор медицини*

17. Чи має наукові праці і які: *як у залушкку*

Цього ж року його запросили до Львова сформувати кафедру та Заклад судової медицини на значно розширеному у 1894 році медичному факультеті Львівського університету. Починаючи з 1905 року, понад три десятиліття очолював кафедру судової медицини Львівського медичного університету, а у 1939–1941 роках – кафедру судової медицини Львівського медичного інституту. З 1899 року В. Серадський став професором «надзвичайним» зі судової медицини на юридичному факультеті та лікарської пропедевтики на медичному, а через п'ять років отримав звання професора «звичайного».

Займав універсальні посади: був деканом (1908–1909, 1919–1920, 1920–1921), заступником декана (1909–1910, 1921–1922) медичного університету, делегатом академічного сенату (1913–1914, 1914–1915), за сумісництвом – керівником відділення патологічної анатомії, загальної та експериментальної патології (1915), ректором (1924–1925), проректором (1926–1927) Львівського університету. У 1935 році Міністерство здоров'я та Вища лікарська рада продовжили службові повноваження 65 річному В. Серадському до 1940 року.

Уночі з 3 на 4 липня 1941 року окремими відділами групи спеціального призначення «Галичина» (*Einsatzkommando zur besonderen Verwendung «Galizien»*) при поліції безпеки (*Ordnungspolizei*) та служби безпеки (*Sicherheitsdienst*) В. Серадського разом з іншими 20 професорами вищих навчальних закладів Львова заарештували в рамках продовження акції «Надзвичайного утихомирення» (*«Außerordentliche Befriedung»*) зі знищення польської інтелігенції. Після коротких допитів, проведених в одному з корпусів «Бурси Абрагамовичів» (зараз національний університет «Львівська Політехніка»), близько 4 години ранку 4 липня 1941 року заарештованих стратили на узгір'ї Вулецьких пагорбів м. Львова. У середині листопада 1943 року під час акції ліквідації слідів нацистських злочинів на окупованих територіях могилу з останками розстріляних розкрили, рештки ексгумували та спалили в Лисиницькому лісі (с. Кривчиці поблизу Львова).

3. Судова медицина на лікарському відділі університету до Другої світової війни (1898–1939). У середині XIX століття медичне навчання у Львівському університеті не давало достатніх знань зі судової медицини в обсязі загальної практики лікаря. Згідно із розпорядженням Міністерства освіти (від 1 жовтня 1850 року, § 44) студенти могли довільно вибирати лекції та викладача, яких прагнули слухати, без огляду на вимоги під час складання урядових іспитів або іспитів на ступінь доктора всіх лікарських наук. Тоді молодий лікар, якого запрошували для виконання функцій медичного експерта, повинен був самостійно вдосконалювати свої знання. На східних теренах Австро-Угорської імперії не існувало посади та спеціаліста судово-медичного експерта, а тому не вимагалось проходження теоретичного і практичного курсу зі судової медицини та постійного сертифікату з цієї спеціальності. І тільки з 1898–1999 академічного року В. Серадський розпочав викладання судової медицини на лікарському відділі університету. Загалом його лекції були присвячені судовій психопатології. Першу вступну лекцію для студентів медицини на тему «Зв'язки судової медицини з іншими лікарськими науками» В. Серадський прочитав 11 листопада 1898 року, перше дослідження (розтин) трупа виконав 26 червня 1899 року. У 1899–1900 академічному році він організував практичні заняття для студентів. Лекції читали протягом навчального року по п'ять годин щотижня, а практичні заняття – по дві години для студентів IV і V курсів згідно з рескриптом Міністерства освіти від 21 грудня 1899 року. З 1905–1906 академічного року в теоретичний курс долучили викладання власне судової медицини. Лекції були систематизовані, ілюструвалися препаратами, рисунками,

гравюрами. На практичних заняттях на конкретному матеріалі студенти опрацьовували такі теми, як дослідження плям крові, аналіз крові щодо вмісту карбоксигемоглобіну, вивчення крові потопельників, з'ясування батьківства, дослідження волосся, плям сперми, меконію. З 1910–1911 навчального року до практичних занять професор В. Серадський додав судово-лікарські розтини, які документували у протокол в доступній для студентів формі. Після дослідження трупа студенти редагували протокол, самостійно формулювали висновки. Крім того, їх ознайомлювали з виписками колишніх експертиз лікарського відділу. Після вивчення теоретичної і практичної програм, студенти склали теоретичний іспит зі судової медицини.

Розпорядження Міністерства освіти (від 21.12.1899) регламентувало порядок іспитів на ступінь доктора всіх лікарських наук на лікарському відділі університету та права на лікарську практику. Зокрема, зазначалося, що необхідно скласти три точні іспити (*egzaminści*) – ригорози. До першого іспиту допускали кандидатів, які протягом чотирьох півріч навчалися як звичайні студенти на лікарському відділі цього університету та в одному з півріч займалися 16 годин щотижнево, а в інших – 20 годин. Також два зимові півріччя були присвячені практичному вивченню анатомічних розтинів. До другого іспиту допускали кандидатів за умови, що вони склали перший іспит і після цього закінчили шість півріч на лікарському відділі з відвідуванням лекцій по 20 годин щотижнево, а також мали практичні заняття у відповідних клініках під керівництвом їхніх начальників або асистентів. І до третього іспиту допускали кандидатів, які склали другий іспит, а від часу складання першого закінчили шість півріч на лікарському відділі. Предметами третього іспиту були медицина внутрішніх хвороб, хірургія, акушерство і гінекологія, офтальмологія, спеціальні клінічні предмети (психіатрія, педіатрія, дерматологія і сифіліс), судова медицина.

Розпорядження Міністерства освіти від 18 жовтня 1920 року запровадило нову організацію лікарського навчання в польських університетах. У статуті про академічні школи (від 13.07.1920) зазначалося, що «на кафедрі кожний професор і доцент академічної школи має право подавати і висвітлювати різні положення згідно зі своїх наукових переконань та науковими способами, що входять в обсяг знань, представником якої галузі він є, та має цілковиту свободу у виборі методу лекцій та практичних занять».

Професор В. Серадський та його учень Й. Дадлес з 1925–1926 до 1939–1940 академічних років викладали на лікарському відділі лікарську пропедевтику для студентів першого курсу, а також судову медицину, судову токсикологію, судову психопатологію для старшокурсників. За пропозицією В. Серадського лікарі до державних іспитів повинні були отримати підготовку професії медичного експерта, а тому варто було надавати перевагу прослуховуванню лекцій та проходженню практичних занять на місцях.

На секції судової медицини XV з'їзду польських лікарів та природознавців (4–7 липня 1937 року, Львів) серед учасників завідувачів кафедр судової медицини польських університетів (Л. Вахгольц (Краків), В. Гживо-Домбровський (Варшава), С. Сенгалевиц (Вільне)), В. Серадський обговорював можливість створення організації наукового товариства, яке об'єднувало б лікарів судово-медичних закладів, працівників органів юстиції та поліції, науковців з галузі права. Оскільки знання зі судової медицини потрібні не тільки лікарю, який надає послуги суду як експерт, а й кожному лікарю як фахівцю, тому що вони надто часто стикаються з питаннями, вирішенням яких займається винятково судова медицина, це свідчення перед судом як фахівця, надання експертної оцінки у шпитальній та приватній практиках,

страхуванні. І, врешті-решт, правник, який не володіє притаманною судовій медицині підготовкою, не може відповідати своїм завданням не тільки як слідчий, службовець прокуратури або поліції, а також як суддя та адвокат, тому що не зможе оцінити висновки лікаря-фахівця. Тому з 1900–1901 академічного року професор В. Серадський розпочав викладання судової медицини у Львівському університеті і для студентів-правників 3-го року навчання. Читання лекцій проводилося по чотири години щотижня у 1-му та 2-му кварталах та по дві години у 3-му кварталі. Лекції проводили у популярній формі з демонстрацією експертного матеріалу.

У 1939 році лікарський відділ Львівського університету був реорганізований у Львівський державний медичний інститут. 20 грудня 1939 року на засіданні кваліфікаційної комісії медичного інституту В. Серадському підтвердили вчений ступінь доктора медичних наук і звання професора. На засіданні Ради професорів інституту 28 травня 1940 року його затвердили завідувачем кафедри судової медицини.

4. Наукова праця судових медиків, очолюваних професором Володимиром Серадським. Розквіт судової медицини як науки відбувся у період діяльності В. Серадського, який став організатором і керівником кафедри й Закладу судової медицини на лікарському відділі Львівського університету. З 1898 до 1938 року асистентською та ад'юнктською роботою на кафедрі судової медицини Львівського університету займалися такі лікарі: у 1898–1900 та 1900–1901 академічних роках – асистент Генріх Клойзи; у 1900–1901 та 1905–1906 роках – асистент Фердинанд Станкевич; у 1907–1908 роках – асистент Юзеф Ясінський; у 1908–1909 роках – асистент Мар'ян Тобішек; у 1909–1910 роках – слухач медицини, асистент Рудольф Янічек; у 1910–1911 та 1911–1912 роках – асистент Теофіл Голобут; у 1912–1913 та 1914–1915 роках – асистент Сергіуш Сенгалевич; у 1915–1916 та 1920–1921 роках – асистент Рудольф Янічек; у 1921–1922 та 1922–1923 роках – старші асистенти Сергіуш Сенгалевич і Вітольд Джулинський, молодший асистент Ядвіга Шуліславська; у 1923–1924 та 1924–1925 роках – старші асистенти Владислав Тобічик і Ядвіга Шуліславська; з 1925 до 1928 року – старші асистенти Ядвіга Шуліславська і Кароль Піро; у 1928–1929 та 1929–1930 академічних роках – старші асистенти Кароль Піро, Йозеф Дадлес і Адам Козловський; у 1933–1934 та 1934–1935 роках – старший асистент, доцент Йозеф Дадлес, старші асистенти Болеслав Попельський і Адам Козловський; у 1935–1936 роках – ад'юнкт (заступник професора) Адам Козловський; у 1936–1937 та 1937–1938 роках – ад'юнкт Адам Козловський, старший асистент, доцент Йозеф Дадлес і старший асистент Йозеф Гофман.

Професор В. Серадський був керівником трьох дисертаційних робіт науковців зі судової медицини (В. Мартінес «Штучне переривання вагітності з судово-лікарської точки зору» (*Martinec W. «O sztuczne przerwanie ciąży z punktu widzeniaadovo-lekarskiego»*) (1931), З. Сваричевський «Самогубство у Львові в 1925–1934 роках разом із зауваженнями про самогубство взагалі та детальніше з етично-правових міркувань» (*Swaryczenski Z. «Samobojstwa we Lwowie w latach 1925–1934»*) (1937), М. Хілак «Смерть внаслідок зганяння плоду» (*Chylak M. «Smierc w nastepstwie spedzenia plodu»*) (1938)), та однієї докторської дисертації з токсикології і токсикологічної хімії (дисертант Й. Даоналес).

Серед наукових вихованців професора В. Серадського найвідомішим судовим медиком став Болеслав Попельський. З квітня 1932 року він одночасно почав працювати старшим асистентом у Закладі судової медицини, в хірургічній клініці університету, в лабораторії Пршфельда (*Hirszfeld*), займаючись насамперед дослідженнями стосовно переливання крові. Наслідком його наукової та практичної

діяльності була організація у 1936 році у Закладі судової медицини серологічної лабораторії груп крові та першої у Польщі станції донорів, запроваджені облік і періодичні контрольні дослідження донорів, консервація крові. Особисті публікації Б. Попельського в 1934–1936 роках про групи крові, переливання крові з трупів особам, що страждають підвищеним тиском, набули популярності у новій на той час галузі медичних знань. Його подальші наукові роботи у 1937–1939 роках, що стосувалися ідентифікації слідів крові та дослідження груп крові трупів, збагатили практичну судову медицину.

5. Практична діяльність Закладу судової медицини. З 1905 року В. Серадський як очільник Закладу судової медицини Львівського університету (з 1940 року кафедри судової медицини Львівського державного медичного інституту), одночасно займався навчальною, науковою, практичною роботою для потреб судочинства як постійний експерт суду та міського санітаріату, виконуючи санітарно-поліцейські розтини трупів у ролі міського прозектора. У перші роки свого існування Заклад судової медицини мав амфітеатр, у якому досліджували трупів у присутності студентів та з їхньою участю, а також примітивне сховище для померлих. Потрібна була загальна перебудова приміщень, оскільки відсутність аудиторій та приміщень для виконання практичних робіт перешкоджала удосконаленню викладання. Не було холодильників для зберігання трупів, обладнання для розпізнавання невідомих осіб та реконструкційної ідентифікації. Хоча Перша світова війна та післявоєнні труднощі перешкодили здійсненню цих планів, проте завдяки доброму забезпеченню штатом Заклад вже на початку свого створення досяг європейського рівня.

У більшості випадків об'єктами досліджень Закладу судової медицини були трупи осіб, які загинули від травм. Але згідно зі спеціальною домовленістю з міською владою, ще виконували розтини трупів людей, які померли неприродною смертю, схожою на насильну. У летальних випадках, схожих на кримінальні, трупи досліджували в крайовому шпиталі, де розтини проводили згідно з відповідною юридичною інструкцією. Якщо підозру на кримінальне походження смерті спростовували, тоді виконував автопсію та з'ясовував причину смерті лікар санітарної поліції. Розтини у випадках самогубств, які у той час не належали ні до судово-лікарських, ні до санітарно-поліцейських служб, називали науковими.

У Закладі судової медицини щорічно збільшувалася кількість виконаних розтинів, наприклад, до 1918 року – 225, з 1918 до 1930 року – 300, з 1930 до 1940 року – до 400, більшість із них були судово-медичними. Такі розтини завжди проводив особисто професор В. Серадський, який виконував роль судово-медичного експерта згідно зі спеціальною угодою, затвердженою кримінальним судом. У звітах санітарно-поліцейської служби міського відділу здоров'я за 1904–1906 років згідно з інструкцією для державних лікарів про використання санітарно-статистичних даних, що містились у квартальних відомостях про рух населення, по Львову поданий розподіл за видами смерті осіб, трупи яких досліджувалися у Закладі судової медицини («смерть раптова природня» – 81 (1904), 91 (1905), 87 (1906); «смерть раптова внаслідок самогубства» відповідно – 31, 39, 25; «смерть раптова внаслідок вбивства» – 9, 6, 13; «смерть раптова випадкова» – 4, 13, 15). Практична діяльність Закладу судової медицини Львова віддзеркалена й у статистичних квартальних відомостях про рух населення Львова у 1912–37 роках, у них подано щорічну інформацію про загальну смертність населення, кількісне співвідношення випадків «насильної смерті», «смерті внаслідок самогубств», «убивств», «смерті в результаті невідомих причин» відповідно як 598: 15: 9: 1.

Чинна у Польщі кримінальна інструкція регламентувала діяльність трьох медичних експертів, яких персонально призначав та затверджував суддя кримінального суду. Ад'юнкт міг виконувати функції професора тільки за згодою суду та після прийняття присяги у ролі судового медичного експерта. Судово-медичні розтини документували протоколом у двох примірниках, один з них відправляли юристові, який призначив експертизу, а другий – зберігався в архіві Закладу судової медицини з науковою метою. Санітарно-поліцейські автопсії оформляли у вигляді висновків, які скеровували у міське управління здоров'я. Якщо під час таких досліджень трупів з'ясовували ознаки кримінальної дії, кафедра зупиняла їх, і далі виконувала за формою судово-медичних. Іноді судово-медичні розтини доповнювали мікроскопічними дослідженнями трупного матеріалу, пошуком кількості окису вуглецю у крові тощо. Отримані результати додаткових досліджень вписували у протокол. Згідно із юридичною інструкцією у випадках, схожих на отруєння, на вимогу медичного експерта трупний матеріал передавали для хімічного дослідження експертові-хіміку, який прийняв присягу. Токсикологічні дослідження виконували у приватних лабораторіях, оскільки недостатнє фінансування унеможливило створення власної лабораторії. Для потреб органів юстиції досліджували гістологічні та бактеріологічні матеріали, інші об'єкти, такі як плями крові (тимчасово виконував експерт-хімік), волосся, спермальні плями.

У Державному архіві Львівської області серед справ окружного суду за 1919–1924 року зберігаються матеріали, з яких видно практику розгляду різних видів злочинів проти особи зі залученням лікарів-експертів та лікарів Закладу судової медицини (найбільше вбивств – щорічно в середньому 72 випадки). Оскільки освідування живих осіб з тілесними ушкодженнями виконували медичні експерти-клініцисти, тому більшість таких випадків випадала з поля зору дослідження у Закладі судової медицини. Є літературні відомості про те, що професор В. Серадський як судовий експерт разом з лікарем М. Панчишин оглядав ексгумоване тіло Ольги Басараб-Левицької [учасниця праворадикальної течії українського національного руху] стосовно зажиттєвості ушкоджень та робив розтин щодо її смерті внаслідок підвищення, а один із авторів цієї статті (спеціаліст із судової медицини А.Найда) у 2000-х роках аналізував ці матеріали з огляду на констатацію побоїв і мордувань згідно із теперішнім кримінальним кодексом.

Різноманітний матеріал розтинів та його наукове дослідження в Закладі судової медицини служили основою для навчальної роботи. З метою дослідження проблем неприродної смерті та діагностики її видів виконували експерименти на тваринах, запроваджували анатомічні навчання з деяких видів отруєнь; для визначення складу злочину вивчали знаряддя кримінальної дії, розробляли методи дослідження волосся, плям крові та сперми.

Цивільний суд не залучав Заклад судової медицини і лікарський відділ університету до участі у своїй діяльності, у таких справах судом призначали медичних експертів. У випадках кримінальної ідентифікації чи дослідження відбитків пальців поліція користувалася послугами загальної медицини.

6. Визнання і вшанування. Іменем В. Серадського назвали відкритий у 1948 році Інститут судової медицини в медичному університеті м. Вроцлав (Польща). Згодом у Вроцлаві створили комітет із вшанування пам'яті страчених у 1941 році львівських науковців (1954), на Грюнвальдській площі встановили пам'ятник (1964) з пам'ятною табличкою про усіх польських учених, які загинули під час фашистської окупації. Пам'ятні таблички також з'явилися в костелі Франтишканів (м. Краків, Польща; 1966), холі відділу Польської академії наук (м. Вроцлав, Польща; 1981),

головному коридорі будівлі Вроцлавського університету (1981) і перед пам'ятником на Грюнвальдській площі (1981). В Україні на місці розстрілу (біля вул. Бой-Желенського, 1; м. Львів, 1990) встановили пам'ятний металевий хрест і табличку з написом польською та українською мовами, пам'ятну табличку в латинському кафедральному соборі (1991), пам'ятний обеліск на місці страти (парк «Студентів», м. Львів, 2011).

7. Додатково. У Львові В. Серадський проживав на вул. Чарнецького, 3 (сучасна вул. Винниченка) (1911) та вул. Конопницької, 8 (1912–1942) (проект кам'яниці на замовлення власника розробив будівничий Станіслав Ольшевський). Зараз цей будинок є пам'яткою архітектури місцевого значення (ох. № 124) (рішення Львівського облвиконкому № 381 від 05.07.1985).

Список використаних джерел

1. Архів Львівського медичного інституту. Ф. 1, оп. 1, од. зб. 2182.
2. Архів Львівського національного університету імені Данила Галицького. Ф. 1, оп. 1, од. зб. 2182.
3. *Ганіткевич Я.* Українські лікарі-вчені першої половини ХХ століття та їхні наукові школи. Львів, НТШ, 2002. С. 360.
4. Державний архів Львівської області. Ф. 11, оп. 1–6.
5. Державний архів Львівської області. Ф. 26, оп. 18, од. зб. 190, арк. 13–15.
6. Державний архів Львівської області. Ф. 26, оп. 10, од. зб. 38, 39, 51, 65, 80, 120, 138, 158, 175, 187, 203, 223, 245, 281, 313, 357, 392, 393.
7. *Дядюк М.* Ольга Басараб-Левицька: трагедія 1924 року // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: зб. на пошану професора Юрія Сливки. Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2000. Вип. 7. С. 320–334.
8. Інтерактивний Львів. URL: <http://www.lvivcenter.org/uk/lia/events/39-1941-07-04-pol-prof-execution/>
9. *Найдя А. І., Малик О. Р.* Становлення та розвиток судової медицини на Львівщині // Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія юридична: зб. наук. праць. Львів, 2015. Вип. №1. С. 332–339.
10. *Найдя А., Луцик О.* Серадзкі Влодзімеж Ян // Зіменковський Б. С., Гжегоцький М. Р., Луцик О. Д. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784–2006. Львів: Наутілус, 2006. С. 258.
11. Ольга Заречнюк. Вул. Конопницької, 8 – житловий будинок. URL: http://www.lvivcenter.org/uk/lia/objects/?ci_objectid=2390.
12. *Шануро І. Я.* Очерки истории ЛТМИ. Львів, 1959. С. 94–97.
13. *Baran E.* Nauka i nauczanie medycyny sadowej we Lwowie (zarys historyczny) // Archiwum medycyny sadowej i kryminologii. 1997. Tom 47. Nr 2. S. 133–138.
14. *Kadyi H.* Kronika Uniwersytetu Lwowskiego (1894 / 1895–1897 / 1898). Lwów, 1899. S. 138, 186–187.
15. *Legezynski W.* Stosunki zdrowotne w miescie Lwowie w roku 1905 i 1906. Lwów, 1907. S. 331, 253.
16. Medycyna, przyroda i technika we Lwowie. Krotkizarys. Wydziallekarski U. J. K. Zaklad Medycyny Sadowej U. J. K. we Lwowie // Polska gazeta lekarska. 1937. Nr 27. S. 508.
17. Miesiecznik statystyczny 1924–1937 r. // Lwów w cyfrach. Rok 19–32.
18. *Popielski B.* Identyfikacja sladow krwi ludzkiej w medycynie sadowej // Polska Gazeta lekarska. 1939.
19. *Popielski B.* Dwa przypadki przetaczan krwi ze zwlok // Nowinylek. 1937.

20. *Popielski B.* Odczynopadaniakrwinek w rozpoznawaniu smierci z utonienia // *Czasopismo sadowo-lekarskie.* 1937.
21. *Popielski B.* Rozmieszczeniegrupkrwi u mieszkancowLwowa i wojewodztwpoludniowo-wschodnich // *PolskaStomatologia.* 1936.
22. *Popielski B.* Z nowszych badan nad grupami krwi // *Polska Stomatologia.* 1935.
23. *Popielski B.* Zastosowania praktyczne nauki o grupach krwi. *Praktyka lekarska.* 1936.
24. *Popielski B.* Pamieci Prof. Dr. Wlodzimierza Sieradzkiego // *Archiwum Medycyny Sadowej, Psychiatrii Sadowej i Kryminalistyki.* 1961. T. 13. S. 81–86.
25. Program wykladów 1929–1931, 1933/1934–1939/1940. Lwów.
26. Sekcja medycyny sadowej / Pamietnik XV zjazdu lekarzy i przyrodników polskich we Lwowie 4–7 lipca 1937 r. / Pod red. W. Nowicki. Lwów, 1939. S. 868–877.
27. *Sieradzki W.* L`institut Medico-LegaldeL`Universite de Lwow (Leopol, Pologne) // Reprinted from *Methods and Problems of Medical Education. Ninth Series.* NewYork: The Rockefeller Foundation, 1928. 7 p.
28. *Sieradzki W.* Kilka słów o Lwowskim Wydziale Lekarskim // *Polska gazeta lekarska.* 1937. 4 lip. S. 504–505.
29. *Sieradzki W.* O takzwaney przemianie tłuszczowoskowejzwołok. Kraków, 1898.
30. Skład Uniwersytetu 1907/1908–1937/1938. Lwów.
31. Skład Uniwersytetu 1907/1908–1937/1938. Lwów.
32. Skład Uniwersytetu i program wykladów 1898/1899–1906/1907. Lwów.
33. Sprawozdanie z posiedzen naukowych w sekcyach // X zjazd lekarzy i przyrodników polskich we Lwowie 22–25 lipca 1907 r. / Pod red. Wl. Sieradzkiego. Lwów, 1907–1908. 288 s.
34. *Traunfellner Z.* Dzieje Polskiej mysli sadowolekarskiej: Studia i materialy z dziejow nauki Polskiej. Warszawa, 1991. Seria 2. Zeszyt 3. S. 35–123.
35. *Wachholz L.* *Medycyna sadowa.* Kraków, 1920. S. 2–3.
36. *Wachholz L., Ciehanowski S.* Technika sekcyi zwlok. Protokół sekcyi i orzeczenie. – Warszawa-Kraków, 1919. 237 s.
37. Wiadomosci statystyczne o miescie Lwowie 1912–1922. 1926. T. 15. S. 31, 41, 42–51, 82.
38. Zbior ustaw Uniwersyteckich. Lwów, 1903. S. 183.

References

1. *Archive of the Lviv Medical Institute.* F. 1, op. 1, unit 2182.
2. *Archive of the Danylo Halytsky Lviv National University.* F. 1, op. 1, unit 2182.
3. Hanitkevych, Ya. (2002). *Ukrainian Physicians-Scientists of the First Half of the 20th Century and Their Scientific Schools.* Lviv, NTSh.
4. *State Archives of Lviv Region.* F. 11, op. 1–6.
5. *State Archives of Lviv Region.* F. 26, op. 18, unit 190, pp. 13–15.
6. *State Archives of Lviv Region.* F. 26, op. 10, unit 38, 39, 51, 65, 80, 120, 138, 158, 175, 187, 203, 223, 245, 281, 313, 357, 392, 393.
7. Diadiuk, M. (2000). Olha Basarab-Levytska: The Tragedy of 1924. In: *Ukraine: Cultural Heritage, National Consciousness, Statehood.* Collection in honor of Professor Yurii Slyvka. I. Krypyakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. 7thedition Lviv, 320–334.
8. *Interactive Lviv.* Retrieved from <http://www.lvivcenter.org/uk/lia/events/39-1941-07-04-pol-prof-execution/>
9. Naida, A. I., Malyk, O. R. (2015). Formation and Development of Forensic Medicine in Lviv Region. *Scientific Bullet in of the Lviv Commercial Academy. Law series. Collection of scientific works.* Lviv, 1stedition, 332–339.

10. Naida, A., Lutsyk, O. (2006). Sieradzki Włodzimierz Jan. In: Zimenkovskiy, B. S., Hzhohotskiy, M. R., Lutsyk, O. D. Professors of the Danylo Halytsky Lviv National Medical University: 1784–2006. Lviv: Nautilus.
11. *Olha Zarechniuk, 8 Konopnytskoyi Str. – residential house*. Retrieved from http://www.lvivcenter.org/uk/lia/objects/?ci_objectid=2390.
12. Shapiro, I. Ya. (1959). *A Short History of LTMI*. Lviv, 94–97.
13. Baran, E. (1997). Science and Teaching of Forensic Medicine in Lviv (Historical Overview). *Archives of Forensic Medicine and Criminology*, vol. 47. No. 2, 133–138.
14. Kadyi, H. (1899). *Chronicles of the Lviv University (1894 / 1895 – 1897 / 1898)*. Lviv, 138, 186–187.
15. Legezynski, W. (1907). *Health Relations in the city of Lviv in 1905 and 1906*. Lviv, 331, 253
16. Medicine, Nature and Technique in Lviv. A Short Overview. Medical Faculty of the Jan Kazimierz University. Forensic Medicine Department of the Jan Kazimierz University in Lviv. (1937). *Polish Medical Journal*, no. 27, 508.
17. The Monthly Statistical 1924–1937. (1932). *Lviv in Numbers*.
18. Popielski, B. (1939). Identification of the Traces of Human Blood in Forensic Medicine. *Polish Medical Journal*.
19. Popielski, B. (1937). Two Cases of Blood Transfusion from Corpse. *Medical News*.
20. Popielski, B. (1937). Erythrocyte Sedimentation Rate in Recognition of Death by Drowning. *Forensic Medicine Journal*.
21. Popielski, B. (1936). Distribution of Blood Groups of the Inhabitants of Lviv and Southeastern Regions. *Polish Stomatology*.
22. Popielski, B. (1935). Recent Research on the Blood Groups. *Polish Stomatology*.
23. Popielski, B. (1936). Practical Application of the Blood Groups Science. *Medical Practice*.
24. Popielski, B. (1961). In Memory of Professor Włodzimierz Sieradzki. In: *Archives of Forensic Medicine, Forensic Psychiatry and Criminalistics*, vol. 13, 81–86.
25. *The Program of Lectures 1929–1931, 1933/1934 – 1939/1940*. Lviv.
26. *Forensic Medicine Section / Memorial of the 15th Congress of Polish Doctors and Natural Scientists in Lviv, 4–7 July 1937*. (1939). / Ed. W. Nowicki. Lviv, 868–877.
27. Sieradzki, W. (1928). L'institut Medico-Legal de L'Universite de Lwow (Leopol, Pologne). In: *Reprinted from Methods and Problems of Medical Education. Ninth Series*. New York: The Rockefeller Foundation.
28. Sieradzki, W. (1937). A Few Words on the Lviv Medical Faculty. *Polish Medical Journal*, 4th July, 504–505.
29. Sieradzki, W. (1898). *On the Adipocere Transformation of Corpses*. Kraków.
30. *Composition of the University 1907/1908–1937/1938*. Lviv.
31. *Composition of the University 1907/1908–1937/1938*. Lviv.
32. *Composition of the University and Program of Lectures 1898/1899–1906/1907*. Lviv.
33. Report on Scientific Sessions in Sections. (1907–1908). In: *10th Congress of the Polish Doctors and Natural Scientists in Lviv, 22–25 July 1907* / ed. W. Sieradzki. Lviv.
34. Traunfeliiner, Z. (1991). *History of the Polish Forensic Medical Thought: Research and Materials on the History of Polish Science*. Warsaw, series 2, vol. 3, 35–123.
35. Wachholz, L. (1920). *Forensic Medicine*. Kraków, 2–3.
36. Wachholz, L., Ciechanowski, S. (1919). *Autopsy Technique. Autopsy Protocol and Diagnosis*. Warsaw-Kraków.
37. *Statistical Information about the city of Lviv 1912–1922*. (1926), v. 15, 31, 41, 42–51, 82.
38. *Collection of the University Regulations*. (1903). Lviv, 183.

**LIFE AND SCIENTIFIC ROADS OF PROFESSOR V.SERADSKY
AS THE CHAIRMAN OF THE DEPARTMENT
AND FORENSIC ESTABLISHMENT OF THE LVIV UNIVERSITY
(ON THE OCCASION OF THE 121ST ANNIVERSARY
OF THE FOUNDING OF FORENSIC MEDICINE IN LVIV
AS A SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL DISCIPLINE)**

*A. Naida *, O. Malik ***

** Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: najda1945@gmail.com*

*** Lviv national medical university named after Danila Galitsky,
69, Pekarska Str., Lviv, Ukraine, 79010,
e-mail: arsenlipoviy@gmail.com*

According to the ministerial resolution as of September 21. 1898. V. Seradsky became the Chairman of the department of forensic medicine at the medical department of Lviv University. At that time he had the title of assistant professor, defended his dissertation on the topic «On the fat transformation of corpses material» (Cracow, 1898). Since 1898–1899 he began teaching forensic medicine, lecturing on forensic psychopathology, and since 1899–2000 he organized practical classes with students of IV and V courses. Since 1905 to 1906 V. Seradsky introduced the theoretical course of forensic medicine, which made it possible for students to study the spots of blood, sperm, meconium, hair, to find out paternity, to analyze the blood on carboxyhemoglobin, to study the blood of drowned man and since 1910–1911 during the practical classes forensic medical thanatopsies began to be performed. From 1925–1926 to 1939–1940 he taught medical propaedeutics at the medical department for students of the 1st year and forensic medicine, forensic toxicology, forensic psychopathology for senior students, from 1900–1901 – forensic medicine for law students in the 3rd year of study at Lviv University.

Scientific activity of prof. Seradsky was deployed in the field of forensic medicine, biology, criminal anthropology. «The original test of Vakhgoltz-Seradsky» on the determination of carbon monoxide in the blood became known in medicine throughout the world. The results of research in forensic medicine are set out in 31 scientific papers and four dissertations, executed under his guidance. Since 1905 V. Seradsky as the head of the Institute of Forensic Medicine of the Lviv University (since 1940 – the Department of Forensic Medicine of the Lviv State Medical Institute), simultaneously performed the sanitary and police thanatopsy as municipal prosecutor as a permanent expert of the court and the municipal sanitary.

At various times he took universal posts: Dean (1908–1909, 1919–1920, 1920–1921), deputy dean (1909–1910, 1921–1922) of the Medical University, part-time – head of the Department of Pathological Anatomy, General and Experimental Pathology (1915), rector (1924–1925), vice-rector (1926–1927) of Lviv University. He was a co-founder and first editor of the Lviv Medical Journal, a collaborator of the Polish Medical Newspaper, the president of the Lviv Medical Society, a member of the German Society for Forensic Medicine, the German Criminological Society, a member of the International Academy of Judicial and Public Medicine, a member of the Galician Medical Association (since 1920 – Society of Doctors of Poland), honorary member of the Vilna Society of Doctors. For a fruitful and multifaceted contribution, he was awarded with the Cross of the Commander of the Order of the Renaissance of Poland, a cavalry cross of the Order of the French Legion.

The Institute of Forensic Medicine at the Medical University of Wroclaw (Poland, 1948) was named after Seradsky. In Ukraine, on the site of the shooting during the German occupation of Polish doctors, including prof. Sereadsky, a memorable cross (Lviv, 1990), memorial tablete in the Latin Cathedral (Lviv, 1991), an obelisk on the site of the execution (Park «Students», Lviv, 2011) were established.

Keywords: history of forensic medicine, forensic medicine, teaching of forensic medicine, honoring the memory of Polish doctors of Galicia.

Стаття: надійшла до редакції 12.09.2019

прийнята до друку 05.11.2019